OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lausunto

12.10.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tilapäisestä poikkeuksesta sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin tietyistä säännöksistä verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi (U 50/2020 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Toteamme asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Komission ehdotus mahdollistaisi numeroista riippumattomien viestintäpalveluiden tarjoajille sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 ja 6 artiklasta poikkeamisen suoraan asetuksen nojalla silloin, kun sähköisen viestinnän (sisältö ja välitystiedot) käsittely on tarpeen lasten seksuaalisen hyväksikäytön tai sitä koskevan materiaalin havaitsemiseksi, poistamiseksi ja viranomaisten tai lastensuojelujärjestöjen tietoon saattamiseksi. Asetusehdotuksen mukaan asetusta tarvitaan, jotta numeroista riippumattomilla viestintäpalvelujen tarjoajilla säilyisi niillä nykyisin oleva mahdollisuus paljastaa ja raportoida verkossa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sekä poistaa tällainen aineisto.

Asetusehdotukseen voidaan suhtautua yleisesti ottaen myönteisesti, sillä on tärkeää, että internetissä tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön pystytään puuttumaan tehokkaasti. Pidemmällä aikavälillä olisi tarpeen, että aiheeseen liittyviä kysymyksiä tarkasteltaisiin EU:n tasolla kokonaisuutena.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Yksityiselämän, luottamuksellisen viestin ja henkilötietojen suoja

Esitys on merkityksellinen perusoikeuksien ja erityisesti yksityiselämän, luottamuksellisen viestin ja henkilötietojen suojan kannalta. Vaikka näihin perusoikeuksiin puuttumisella voidaan katsoa kyseessä olevassa asetusehdotuksessa oleva hyväksyttävä tavoite, on puuttuminen perusoikeuksiin syytä rajoittaa ainoastaan välttämättömään. Samalla on huolehdittava, että ehdotettu puuttuminen perusoikeuksiin on oikeassa suhteessa ehdotuksella tavoiteltuihin päämääriin. Sääntelyn on oltava riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista. Tältä osin onkin myönteistä, että asetusehdotuksessa on määritelty kohtalaisen yksityiskohtaisesti ehdot, joiden tulee käsittelyssä täyttyä, minkä lisäksi kiinnitetään huomiota esimerkiksi suhteellisuus- ja välttämättömyysvaatimuksiin.

On sinänsä myönteistä, että asetusehdotuksen mukaan käytettävien teknologioiden olisi muun muassa oltava mahdollisimman vähän yksityisyyteen puuttuvia. Toisaalta kuitenkin ehdotettu sääntely vaikuttaa paikoitellen kiinnittyvän tiettyjen teknologioiden käyttöön (esim. "[käsittely] *rajoittuu vakiintuneisiin teknologioihin, joita numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen tarjoajat ovat tavanomaisesti käyttäneet tätä tarkoitusta varten ennen tämän asetuksen voimaantuloa ja jotka ovat alan viimeisimmän kehityksen mukaisia*"). Ehdotuksen jatkovalmistelun aikana olisi syytä arvioida, voisiko sääntelyä joiltain osin kehittää teknologianeutraalimpaan suuntaan.

On hyvä, että asetusehdotuksen johdanto-osassa selvyyden vuoksi todetaan, että käsittelyn yhteydessä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan edelleen yleistä tietosuoja-asetusta. Näin ollen sovellettavaksi tulee muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen käsittelyn oikeusperusteita koskeva sääntely, velvollisuus tietyissä tilanteissa tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi sekä oletusarvoisen ja sisäänrakennetun tietosuojan vaatimukset.

Asetusehdotuksessa käytetyt määritelmät

Asetusehdotuksen 2 artiklan 2 kohdassa artiklassa määritellään verkossa tapahtuva lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Kohdan a alakohdassa *lapsipornografia* ja c alakohdassa *pornografinen esitys* määriteltäisiin viittaamalla lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2004/68/YOS korvaamisesta annetun direktiivin 2011/93/EU, jäljempänä hyväksikäyttödirektiivi, vastaaviin määritelmiin. Sen sijaan b alakohdassa *lasten houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin tai lapsipornografian tuottamiseen* määriteltäisiin hyväksikäyttödirektiivistä poikkeavalla sanamuodolla ja ilman viittausta direktiiviin. Ei ole selvää, koskeeko tämä uusi määritelmä sellaisia tekoja, joita hyväksikäyttödirektiivin nojalla ei ole säädettävä ran-

gaistavaksi. Poikkeamisen tietojen luottamuksellisuutta koskevasta sääntelystä tulisi koskea lähtökohtaisesti vain sellaista toimintaa, joka on määritelty EU:ssa rangaistavaksi SEUT 83 artiklan nojalla annetussa säädöksessä. Lisäksi johdonmukaisuuden vuoksi vastaavan tyyppiset teot tulisi lähtökohtaisesti määritellä eri EU:n säädöksissä yhdenmukaisesti. Tämän vuoksi olisi parempi, että b kohdassa tarkoitettu lasten houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin määriteltäisiin siten, ettei se koske toimintaa, jota hyväksikäyttödirektiivi ei edellytä säätämään rangaistavaksi. Tämä olisi myös lainsäädännön soveltajille selkeämpää.

LsN Tanja Jaatinen
LsN Sami Kiriakos